

Allround musicus en componist Paul Seelig (1876-1945) kreeg een uitgebreide Europese muzikale opleiding. Daarnaast maakte hij een grondige studie van de oosterse muziek. Dit samengaan van twee muzikale culturen uit Oost en West resulteerde in een schat aan composities met een geheel eigen klankwereld.

AUTEUR MARGARET KRILL

PAUL SEELIG

Kosmopolitisch toonkunstenaar



COLLECTIE NMI

Paul Johan Seelig woonde de eerste jaren van zijn leven in Breda als zoon van een stafmuzikant. Als driejarig jongetje verhuisde hij met zijn ouders naar Batavia, waar zijn vader een militaire kapel oprichtte en kapelmeester werd van de Schutterij in Semarang. Muzikaal voedde hij zijn zoon in eerste instantie zelf op. De jonge Seelig speelde al snel op diverse instrumenten, maar zijn gezondheid liet het niet toe dat hij in Indië bleef. Amper twaalf jaar oud reisde hij terug naar Europa, waar hij vanaf 1890 studeerde op het toentertijd zeer beroemde conservatorium in Leipzig;

piano bij Carl Reinecke, cello bij Julius Klengel en theorie bij Salomon Jadassohn. Terug op Java ging Seelig lesgeven in Semarang en aan het hof van Solo. Toch wilde hij blijven reizen en verder studeren. De laatste jaren van de 19e eeuw volgden er studies in Stuttgart bij Samuel de Lange, in München, Brussel en in Amsterdam een studie etnologie. Hij was in deze periode korte tijd tweede dirigent van het Stadttheater in Essen. Seelig werd een allround musicus, hij gaf concerten, doceerde, componeerde en dirigeerde zijn eigen composities. In het jaar 1900 vestigde hij zich definitief in Noord-Oost-Indië, waar hij de leiding kreeg van het hoforkest in Soerakarta.

INDISCH COMPNIST

Zijn interesse in oosterse muziek nam toe. Hij verzamelde en noteerde veel gamelanmelodieën en zette zich zelfs aan het schrijven van een groot muziekhistorisch werk over Indische muziek. Seelig vormde wat dit betreft een uitzondering, aangezien de Javaanse muziek door Nederlanders in de koloniën niet echt werd gewaardeerd. In zijn composities verwerkte hij alle muzikale genres die de Oost rijk was: Javaanse gamelan, Indische opera (Komedie Stamboel), amusementsmuziek (krontjong) en ook dichtvormen (Maleise pantoens). Zo ontwikkelde deze Nederlander

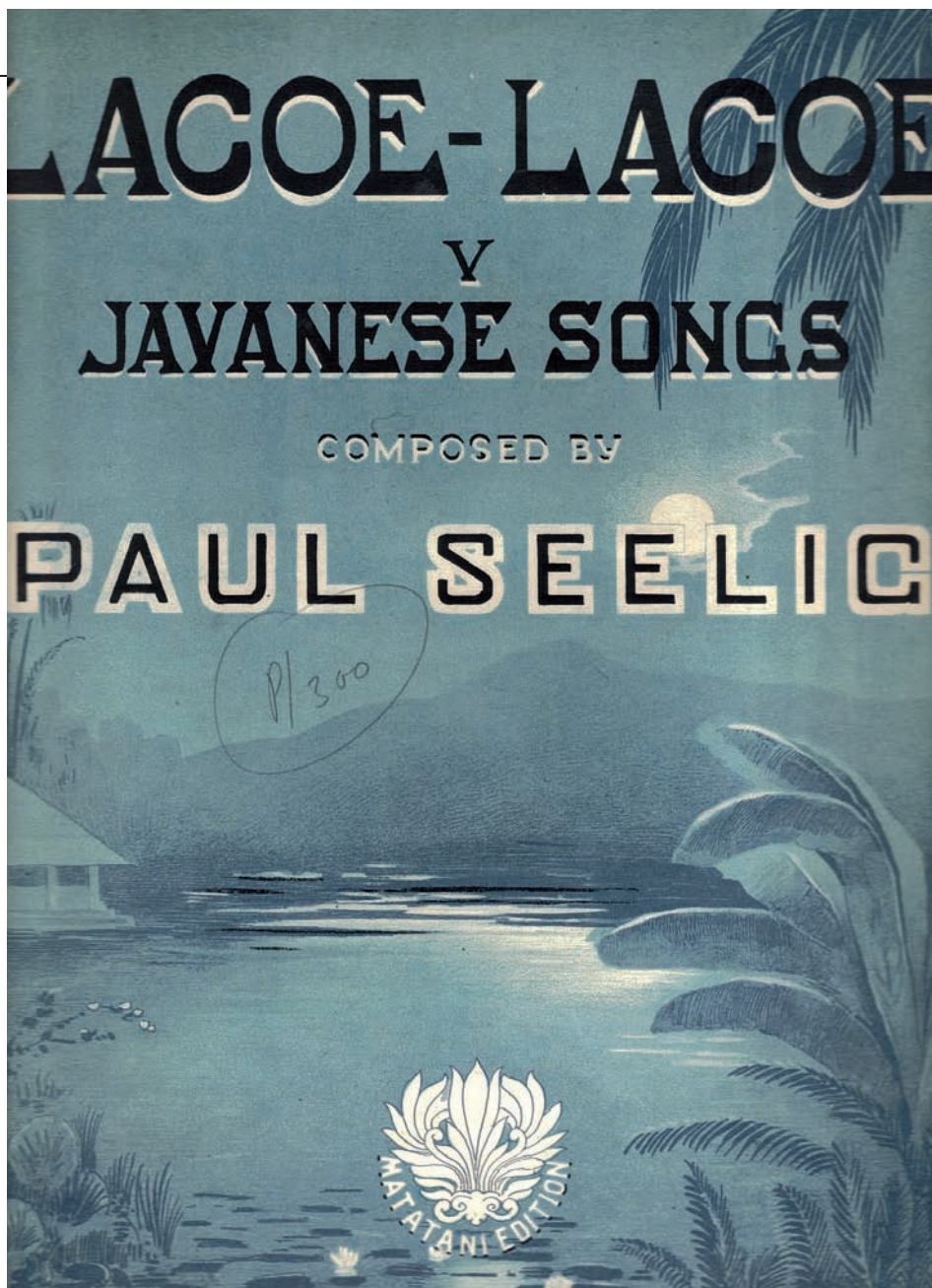
zich tot een echte Indisch componist, en met succes. Zijn werken werden ook in Europa, Australië en Amerika uitgevoerd.

In 1910 richtte Seelig een muziekuiteverij op onder de naam Edition Matatani, maar na een aantal jaren begon het reizen opnieuw. Hij reorganiseerde het muziekwezen in Siam (Thailand) en aanvaardde de functie van orkestdirecteur en muzikaal adviseur van het Koninklijk Orkest in Bangkok. Zowel daar als in Indië verzamelde Seelig een schat aan volksmelodieën. De Tweede Wereldoorlog zou voor hem desastreuus worden. Zijn huis werd in 1943 door de Japanners leeggehaald, waardoor ongelofelijk veel materiaal over zijn muzikale activiteiten verloren is gegaan. In 1945 liet hij in een Jappenkamp het leven. Mede dankzij het uiterst informatieve boek dat Henk Mak van Dijk in opdracht van het NMI schreef en de cd-opnamen die hij maakte, is een stuk van deze Nederlands-Indische muziekcultuur voor ons weer levend geworden.

DJALAK IDJO

Henk Mak van Dijk selecteerde voor deze bijdrage een pianostukje, dat afkomstig is uit een serie van zes albums met Indische melodieën die Seelig verzameld en vaak ook gearrangeerd had. Hij noemde de serie simpelweg *Indische muziek* en gaf deze de ondertitel *Lyrische Stücke, aus dem Sunda-Archipel*.

Djalak idjo is afkomstig uit het vijfde album 'Javanese Songs' dat in 1921 verscheen bij zijn eigen uitgeverij Matatani. Deze compositie is zo bijzonder omdat het een van de weinige bestaande gamelanstukjes is. Boven het werkje staat een Javaanse tekst, die het volgende betekent: 'Groene vogel met je halfrode snavel. Je vergeet je kind en je vrouw en bent zwaar verliefd op een ander.' De kwinten in de rechterhand zijn als achtergrond bedoeld voor de melodie, die zich in het midden van de piano afspeelt. Zij zorgen onmiskenbaar voor het 'oosterse' effect. De linkerhand imiteert een gong. Het is dus zaak vooral met veel pedaal te spelen zodat de gong zo lang mogelijk klinkt. *Djalak Idjo* wordt nog exotischer als het een halve toon lager gespeeld wordt, dus op de zwarte toetsen. De compositie is ook te beluisteren op de cd *Herinneringen uit Java* (zie kader). ♦



COLLECTIE NMI

Djalak idjo

Paul Seelig
(1876-1945)

Moderato

p *sempre legato e melodia con espressione*
con Ped.

5

10

Nederlands Muziek Instituut

In de webwinkel van het NMI zijn het boek *De oostenwind waait naar het westen* (incl. een cd met historische opnamen), de cd *Indische klassieke liederen* (zang en piano) en de cd *Herinneringen uit Java* (piano solo) verkrijgbaar.
www.nederlandsmuziekinstituut.nl

Download
partituur

Op de websites van Akkoord Magazine en het NMI kan de partituur gedownload worden.
www.akkoordmagazine.nl
www.nederlandsmuziekinstituut.nl